

ریاست جمهوری
معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مرکز آمار ایران

قیمت فروش محصولات و هزینه خدمات کشاورزی

در مناطق روستایی کشور سال ۱۳۹۰

www.ketab.ir

سرشناسه	: مرکز آمار ایران
عنوان و نام پدیدآور	: قیمت فروش محصولات و هزینه خدمات کشاورزی در مناطق روستایی سال ۱۳۹۰
مشخصات نشر	: ریاست جمهوری، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، مرکز آمار ایران.
مشخصات ظاهری	: تهران: مرکز آمار ایران، دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل، ۱۳۹۱.
فروست	: ۱۲۸ ص: جدول، نمودار؛ ۲۹×۲۹ س.م.
شابک	: مرکز آمار ایران؛ ۴۵۴۴.
وضعیت فهرست‌نویسی	: ۵۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۵-۸۲۵-۰
موضوع	: فیبا.
موضوع	: فراورده‌های کشاورزی -- ایران -- قیمت‌ها -- آمار.
موضوع	: کشاورزی -- ایران -- آمار.
موضوع	: ایران -- اوضاع روستایی -- آمار.
شناسه افزوده	: مرکز آمار ایران. دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل.
رده‌بندی کنگره	: ب ۱۳۹۰ م ۹۴ الف ۱۶ / HD ۹۰
رده‌بندی دیویی	: ۳۳۸/۱۷۰۹۵۳۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۵۱۷۱۰

☒ مرکز آمار ایران

☐ قیمت فروش محصولات و هزینه خدمات کشاورزی در مناطق روستایی کشور سال ۱۳۹۰

☐ تاریخ انتشار: چاپ اول، تیر ۱۳۹۱

☐ شمار: ۱۵۰ نسخه

☐ شماره مسلسل نشریات مرکز آمار ایران: ۴۵۴۴

☐ ناشر: دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل

☐ قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

☐ چاپ در چاپخانه مرکز آمار ایران

- ☐ نقل قول از مطالب این کتاب با ذکر منبع بلامانع است.
- ☐ تهران، کد پستی ۱۴۱۴۶۶۳۱۱۱، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تلفن ۸-۸۹۶۵۰۶۱
- ☐ دورنگار: ۸۸۹۶۳۴۵۱ - ۸۸۹۶۶۰۸۹
- ☐ URL: <http://www.sci.org.ir>
- ☐ E-mail: sci@sci.org.ir

شابک ۰-۸۲۵-۳۶۵-۹۶۴-۹۷۸
ISBN 978-964-365-825-0

نشانه‌های نشریات مرکز آمار ایران

-	آمار گردآوری نشده است.	☐
000	آمار در دسترس نیست.	
X	ذاتاً یا عملاً وجود ندارد.	
XX	جمع و محاسبه غیر ممکن یا بی‌معنی است.	
//	رقم کمتر از نصف واحد است. رقم (نسبت) ناچیز و قابل صرف‌نظر کردن است.	
*	رقم غیر قطعی است.	
**	رقم جنبه تخمینی دارد.	
⊙	به دلیل حفظ محرمانگی، رقم قابل انتشار نیست.	

اختلاف در سرجمع‌ها به علت سراسر کردن ارقام است. محاسبه نسبت‌ها و شاخص‌ها قبل از سراسر کردن ارقام صورت گرفته است.

پیشگفتار

توجه به توسعه کشاورزی برای رسیدن به خودکفایی از یک سو و وضع زندگی روستاییان و فراهم آوردن زمینه‌های رشد و رفاه بیش‌تر آنان از سوی دیگر، از جمله هدف‌های اصلی برنامه‌های توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور بشمار می‌آید. اجرای این برنامه‌ها و بررسی‌های مربوط به آنها، آگاهی کامل از قیمت محصولات و هزینه خدمات کشاورزی را ضروری می‌نماید. بدین منظور مرکز آمار ایران در اجرای وظایف قانونی خود برای تهیه شاخص‌های قیمت از سال ۱۳۵۳ هر ساله (به استثنای سال‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۷۰) هم‌زمان با اجرای طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارهای روستایی، آمارگیری از قیمت فروش محصولات و هزینه خدمات کشاورزی را نیز انجام داده و نتایج آن را منتشر کرده است. طی این مدت با بهره‌گیری از تجارب گذشته، بررسی نیازهای آماری و استفاده از نظرات ارائه شده توسط سازمان‌های ذی‌ربط و افراد صاحب‌نظر، تجدید نظرهای اساسی در نحوه جمع‌آوری اطلاعات و تعیین تعداد اقلام مورد آمارگیری انجام گرفته است. به‌طوری‌که اجرای طرح از سال ۱۳۵۳ تنها با جمع‌آوری قیمت ۱۸ قلم محصول و یک قلم خدمت کشاورزی آغاز شد، از سال ۱۳۷۷ با ۸۴ قلم محصول، ۱۰ قلم خدمت ماشینی و ۱۱ قلم خدمت نیروی انسانی ادامه یافت. در سال ۱۳۸۵ با افزایش اقلام آمارگیری، پوشش محصولات و خدمات، شکل مطلوب‌تری به خود گرفت به‌طوری‌که نشریه حاضر شامل اطلاعات مربوط به ۱۱۱ قلم محصول (زراعی، باغی و دامی)، ۱۰ قلم خدمت ماشینی و ۱۱ قلم خدمت نیروی انسانی می‌باشد که این اطلاعات از مراجعه به آبادی‌های نمونه در هر دوره آمارگیری به دست آمده است. نشریه حاضر نتایج حاصل از اجرای آمارگیری در سال ۱۳۹۰ است که با مراجعه به آبادی‌های نمونه در هر دوره آمارگیری به دست آمده است. امید است که این اطلاعات ابزار مناسبی را برای انجام بررسی‌ها، برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و تصمیم‌گیری‌های اجرایی، فراهم سازد. اعلام نظر و رهنمودهای پژوهشگران و دیگر علاقه‌مندان، در رفع نارسایی‌ها و بهبود کیفیت این طرح، مؤثر و موجب امتنان خواهد بود.

مرکز آمار ایران لازم می‌داند از تمامی همکاران استانداری استان‌ها و مطلعین محلی که در اجرای این آمارگیری صمیمانه تلاش کرده‌اند سپاسگزاری نماید.

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۲	تعاریف و کلیات طرح
۱۵	گزیده یافته‌ها
۲۱	نمودارهای منتخب

جدول‌های آماری

۱- متوسط قیمت فروش سالانه یک کیلوگرم از محصولات کشاورزی:

۲۷	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گندم، ذرت دانه‌ای، شلتوک، جو، ارزن
۲۸	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم سیب زمینی، نخود، لوبیا سفید، لوبیا قرمز، لوبیا چیتی
۲۹	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم عدس، پیاز، گوجه‌فرنگی، بادنجان، سیر
۴۰	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم هویج، تربچه، کاه، لوبیا سبز، باقلا سبز
۴۱	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم تره، جعفری، شاهی، خرما، انجیر
۴۲	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم موز، گردو، انبه، پرتقال، نارنگی
۴۳	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم لیمو ترش، لیمو شیرین، گریپ فروت، نارنج، انگور
۴۴	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم خربزه، هندوانه، طالبی، گرمک، خربز
۴۵	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم آلو، آلو قطره طلا، هلو، شفتالو، شلیل
۴۶	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم زردآلو، قیسی، گیلاس، آلبالو، سیب درختی
۴۷	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گلابی، به، توت درختی، توت‌فرنگی، زغال اخته
۴۸	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم زالزالک، کیوی، انار، خرمالو، زرشک
۴۹	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم پسته، بادام، فندق، آفتابگردان آجیلی، سویا
۵۰	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم آفتابگردان روغنی، کنجد، زیتون کلزا، چای سبز
۵۱	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم زعفران خشک، زعفران تر، توتون، تنباکو، چغندر قند، نیشکر
۵۲	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم یونجه، شبدر، ذرت علوفه‌ای، ذرت خوشه‌ای، کاه
۵۳	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم چغندر علوفه‌ای، پنبه، زیره، عسل با موم، عسل بدون موم، پبله تر

۲- متوسط قیمت فروش انواع دام زنده:

۵۴	متوسط قیمت فروش انواع گوسفند و بره و بز و بزغاله
۵۵	متوسط قیمت فروش انواع گاو دو ساله و بیش‌تر، گاو کمتر از دو سال
۵۶	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم از فرآورده‌های دامی:
۵۶	متوسط قیمت فروش شیر (گوسفند، بز، گاو و گاومیش)، پشم گوسفند، کود حیوانی

۴- متوسط هزینه انواع خدمات ماشینی کشاورزی برای یک هکتار:

- ۵۷- متوسط هزینه شخم با تراکتور (زمین آبی، زمین دیم و باغ)، دیسک با تراکتور (زمین آبی، زمین دیم)
 ۵۸- متوسط هزینه شخم و دیسک با تراکتور (زمین آبی، زمین دیم)، شخم با تیلر (زمین زراعی، باغ) درو و خرمکوبی با کمباین
 ۵- متوسط دستمزد یک روز کارگر کشاورزی:
- ۵۹- متوسط دستمزد یک روز کارگر میوه چین، دروگر غلات، کارگر نشاکار
 ۶۰- متوسط دستمزد یک روز کارگر وجین کار و تنک کار، کارگر نهرکش و مرزبند، کارگر بیل زن
 ۶۱- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گندم در فصول و سال
 ۶۲- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم جو در فصول و سال
 ۶۳- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم نخود در فصول و سال
 ۶۴- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم لوبیا سفید در فصول و سال
 ۶۵- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم لوبیا قرمز در فصول و سال
 ۶۶- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم لوبیا چیتی در فصول و سال
 ۶۷- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم عدس در فصول و سال
 ۶۸- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم آفتابگردان روغنی در فصول و سال
 ۶۹- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم خربزه در فصول و سال
 ۷۰- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم هندوانه در فصول و سال
 ۷۱- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم خیار در فصول و سال
 ۷۲- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم هلو در فصول و سال
 ۷۳- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم انگور در فصول و سال
 ۷۴- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گیلان در فصول و سال
 ۷۵- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم زردآلو در فصول و سال
 ۷۶- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم سیب درختی در فصول و سال
 ۷۷- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم بادام در فصول و سال
 ۷۸- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گردو در فصول و سال
 ۷۹- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم چغندر قند در فصول و سال
 ۸۰- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم یونجه خشک در فصول و سال
 ۸۱- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم سیب زمینی در فصول و سال
 ۸۲- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم پیاز در فصول و سال
 ۸۳- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گوجه فرنگی در فصول و سال
 ۸۴- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم بادنجان در فصول و سال
 ۸۵- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم عسل با موم در فصول و سال
 ۸۶- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم عسل بدون موم در فصول و سال
 ۸۷- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گاو کمتر از دو سال پرواری (زنده) در فصول و سال
 ۸۸- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گاو دو ساله و بیش تر ماده غیرشیری (زنده) در فصول و سال
 ۸۹- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم گوسفند و بره زنده پرواری در فصول و سال
 ۹۰- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم بز و بزغاله زنده پرواری در فصول و سال
 ۹۱- متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم شیر گوسفند (چرخ نشده) در فصول و سال

۲۷-	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم شیر بز (چرخ نشده) در فصول و سال	۹۲
۳۸-	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم شیر گاو (چرخ نشده) در فصول و سال	۹۳
۳۹-	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم شیر گاو میش (چرخ نشده) در فصول و سال	۹۴
۴۰-	متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم پشم گوسفند (شسته نشده) در فصول و سال	۹۵
۴۱-	متوسط هزینه شخم یک هکتار زمین آبی با تراکتور در فصول و سال	۹۶
۴۲-	متوسط هزینه شخم یک هکتار زمین دیم با تراکتور در فصول و سال	۹۷
۴۳-	متوسط هزینه دیسک یک هکتار زمین آبی با تراکتور در فصول و سال	۹۸
۴۴-	متوسط هزینه دیسک یک هکتار زمین دیم با تراکتور در فصول و سال	۹۹
۴۵-	متوسط هزینه درو و خرمکوبی محصول یک هکتار زمین زراعی با کمباین در فصول و سال	۱۰۰
۴۶-	متوسط دستمزد یک روز کارگر میوه چین (مرد) در فصول و سال	۱۰۱
۴۷-	متوسط دستمزد یک روز کارگر میوه چین (زن) در فصول و سال	۱۰۲
۴۸-	متوسط دستمزد یک روز کارگر دروگر غلات (مرد) در فصول و سال	۱۰۳
۴۹-	متوسط دستمزد یک روز کارگر وجین کار و تنک کار (مرد) در فصول و سال	۱۰۴
۵۰-	متوسط دستمزد یک روز کارگر وجین کار و تنک کار (زن) در فصول و سال	۱۰۵
۵۱-	متوسط دستمزد یک روز کارگر نهرکش و مرزبند (مرد) در فصول و سال	۱۰۶
۵۲-	متوسط دستمزد یک روز کارگر بیل زن زمین زراعی (مرد) در فصول و سال	۱۰۷
۵۳-	متوسط دستمزد یک روز کارگر بیل زن باغ (مرد) در فصول و سال	۱۰۸

جدول های سری های زمانی

۵۴-	متوسط و شاخص قیمت برخی از محصولات کشاورزی: ۱۳۶۴-۸۹	۱۰۱
۵۵-	متوسط هزینه برخی از خدمات کشاورزی در هکتار: ۱۳۶۶-۸۹	۱۲۳
۵۶-	متوسط دستمزد یک روز کارگر کشاورزی: ۱۳۶۶-۸۹	۱۲۶

مقدمه

کشاورزی از دیرباز پیوسته اهمیت بسزایی داشته است. زیرا از یک سو مواد غذایی مورد نیاز جامعه از فعالیت این بخش تأمین می‌شود و از سوی دیگر مهم‌ترین منبع تأمین مواد اولیه صنایع غذایی بشمار رفته است. از جهت اشتغال نیز سهم قابل توجهی از نیروی انسانی جامعه در رده‌های مختلف فعالیت‌های بخش کشاورزی مشغول به کار می‌باشند. در حال حاضر کشاورزی در کشور ما محور توسعه اقتصادی قرار گرفته و توجه مسئولان و برنامه‌ریزان به آن معطوف شده است.

وجود آمار و اطلاعات بهنگام از فعالیت‌های مختلف بخش کشاورزی، ابزار اساسی برنامه‌ریزی و ارزیابی پیشرفت فعالیت‌ها و اقدام‌های انجام شده به حساب می‌آید و در این میان اطلاعات مربوط به قیمت فروش محصولات و هزینه خدمات کشاورزی نقش اساسی دارد. هر محصول کشاورزی هنگام گذر از مرحله تولید تا مصرف نهایی به علت تأثیر عوامل متعدد قیمت‌های متفاوتی پیدا می‌کند که در اصطلاح قیمت سرخرمن، قیمت عمده‌فروشی، قیمت خرده‌فروشی نامیده می‌شود. به منظور دستیابی به قیمتی که فقط ناشی از فعالیت‌های کشاورزی باشد لازم است تأثیر عواملی نظیر هزینه‌های حمل و نقل، انبارداری، سود واسطه‌ها و ... حذف شود بدین جهت است که مرکز آمار ایران با تهیه "طرح قیمت فروش محصولات و هزینه خدمات کشاورزی" نسبت به جمع‌آوری اطلاعات موردنظر اقدام می‌نماید.

اطلاعات به دست آمده از انجام این فعالیت کاربردهای متنوعی دارد که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:

- تهیه شاخص قیمت تولیدکننده بخش کشاورزی.
- استفاده در برآورد ارزش تولید محصولات کشاورزی.
- بررسی تفاوت بین قیمت فروش (سرخرمن) با قیمت عمده‌فروشی و قیمت خرده‌فروشی (قیمت مصرف‌کننده) محصولات کشاورزی.
- نتایج آمارگیری سال ۱۳۹۰ در نشریه حاضر دارای شش بخش است:
- بخش اول: تعاریف و کلیات طرح
- بخش دوم: گزیده یافته‌ها
- بخش سوم: نمودارها
- بخش چهارم: جدول‌های متوسط سالانه قیمت فروش محصولات و متوسط سالانه هزینه خدمات کشاورزی به تفکیک استان
- بخش پنجم: جدول‌های متوسط قیمت فروش محصولات و متوسط هزینه خدمات کشاورزی در فصول سال ۱۳۹۰
- بخش ششم: جدول‌های سری‌های زمانی

بخش اول - تعاریف و کلیات طرح

الف - تعاریف

قیمت فروش محصول

- قیمت فروش در این طرح عبارت است از متوسط قیمت فروش یک کیلوگرم از هر یک از محصولات کشاورزی در زمان معمول حداکثر برداشت آن که توسط کشاورزان در آبادی نمونه تولید شده باشد این قیمت را در اصطلاح قیمت سرخرمن می‌نامند.

ویژگی‌های قیمت فروش محصولات

- قیمت‌های موردنظر در این طرح چه در خصوص محصولات و چه در مورد هزینه خدمات کشاورزی قیمت‌های عملی و قطعی (نقدی یا جنسی) است.

- با توجه به موارد فوق از جمع‌آوری مظنه قیمت، قیمت نوبانه و قیمت محصولات پیش فروش شده خودداری شده است.
- قیمت فروش محصولاتی که در آبادی نمونه تولید اما خارج از آن به فروش رسیده پس از کسر هزینه‌های حمل و نقل و دلالی منظور شده است.

- محصولات کشاورزی به صورتی که حاصل فعالیت کشاورزی است قیمت‌گیری شده‌اند مگر در مواردی که محصول در عرف پس از تغییر شکل، فروخته شود.

- قیمت محصولاتی که بعد از زمان معمول حداکثر برداشت، مدتی انبار شده و سپس به فروش رسیده‌اند، سؤال نشده است.
- قیمت فروش محصولاتی که کاشت و برداشت آن‌ها طی سال به دفعات انجام می‌شود در هر نوبت با توجه به زمان حداکثر برداشت، سؤال شده است.

- در طرح سال ۱۳۹۰ قیمت، مقدار تولید و مقدار فروش غیر دولتی محصولات کشاورزی سؤال شده است و علاوه بر آن، قیمت و مقدار فروش پنج محصول: گندم، آفتابگردان روغنی، سویا، پنبه (وش) و سیب‌زمینی به ارگان‌های دولتی (سازمان مرکزی تعاون روستایی، سازمان پنبه و دانه‌های روغنی و کارخانجات دولتی پنبه پاک‌کنی و ...) نیز جداگانه در آبادی‌های نمونه پرسش شده است.

- در این آمارگیری قیمت فروش بسته به مورد برحسب "کیلوگرم - ریال"، "مقال - ریال" و "رأس - ریال" پرسش شده است. هزینه خدمات کشاورزی برحسب واحد سطح متریک (هکتار) در آبادی نمونه سؤال می‌شود. دستمزد کارگر کشاورزی نیز برحسب "تفر روزکار - ریال" سؤال و درج شده است.

هزینه خدمات کشاورزی

- هزینه انجام خدمات ماشینی و دستمزد کارگران کشاورزی شامل وجه نقد بوده و در مواردی که به جای تمام یا قسمتی از آن غذا یا سهمی از محصول داده شده باشد، ارزش ریالی آن به قیمت روز پرداخت، برآورد و به وجه نقد اضافه شده است. در این آمارگیری در هر دوره مراجعه، هزینه انجام یک بار هر یک از خدمات کشاورزی (۱۰ قلم) به تفکیک زمین‌های آبی^(۱) و دیم^(۲) و نیز دستمزد یک روز کارگر کشاورزی (۱۱ قلم) سؤال شده است.

(۱) زمین‌های آبی: منظور زمین‌هایی است که زراعت انجام شده در آن آبیاری می‌شود و در عرف محلی آن را به نام زراعت آبی می‌شناسند.

(۲) زمین‌های دیم: منظور زمین‌هایی است که زراعت انجام شده در آن معمولاً آبیاری نمی‌شود و در عرف محلی آن را به نام زراعت دیم می‌شناسند.